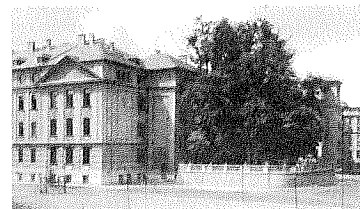
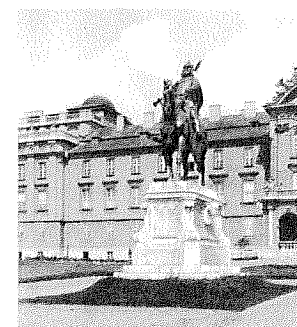

A JÁSZÓI PREMONTREI KANONOKREND

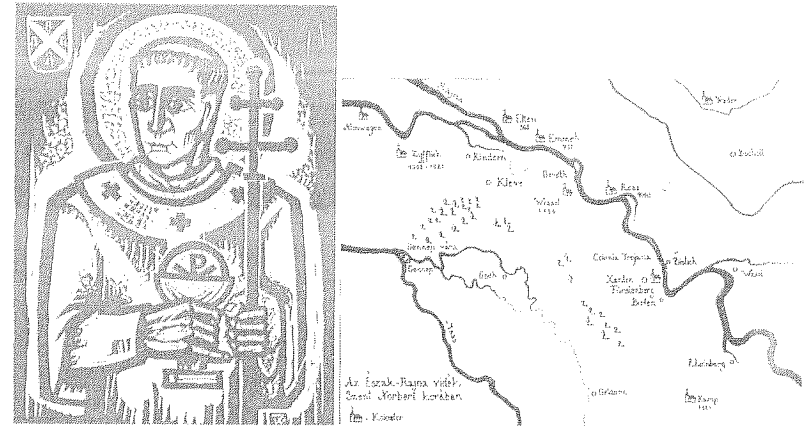
GÖDÖLLŐI GIMNÁZIUMÁNAK ÉS RENDHÁZÁNAK

ÉPÍTÉSTÖRTÉNETE

A PREMONTREI REND RÖVID TÖRTÉNETE

Ott ahol a Niers a Maasba ömlik évszázados romokat találunk, melyek egykor *Gennep* várát jelentették, melyről a nemzetség is a nevét kapta. Ehhez a nemzetséghez tartozott *Xanten* városa is a Rajna bal partján. Itt élt várúrként *Heribert*, feleségével *Hedviggel*. 1081-1082 körül fiuk született **Norbert**.

Szent Norbert...

...és szülőföldje

Tekintettel arra, hogy már volt idősebb testvére, aki a család nevét továbbviszi, így eleve papi pályára szánták, és már nyolc évesen a helyi káptalanság tagjává tették, ahol megkezdte tanulmányait. A leírások szerint csinos, magas (és ne feledjük: tehetős) fiatalember volt. Jókedv és szívélyesség jellemezte, de kényes izlésű is, ami finom öltözéket, úti felszerelést (lovakkal és kísérekkel), gazdag szobabelsőt jelentett.

1106-ban *V. Henrik* udvarába kerül, járatos lesz a kancellária ügyeiben, és szívesen vesz részt az udvar zajos életében, de ez nem jelentett soha erkölcstelenséget. Rómában szemtanúja volt 1111-ben az uralkodó árulásának *II. Paszkál* pápával szemben, így nem fogadja el a császár által felajánlott, igen

nagy jelentőséggel bíró *cambrai*-i püspökséget sem 1113-ban, s egyenlőre nem kéri felszentelését sem, mert úgy érzi, hogy erre még nincs lelkiileg felkészülve.

1115-ben elhagyja a császári udvart, s visszatért *Xantenbe*. Egy kilovaglása alkalmából apródjával hatalmas égháborúba kerültek, s egy villám közvetlenül Norbert előtt csapott le. Földre zuhant, s egy zsoldáros hangot hallott:
„*Hagyd el a rosszat és tedd a jót!*”

Ennek hatására elmegy a *Kölnhöz* közeli *siegburgi* bencés apátságba, ahol idejét elmélkedéssel tölti, *Conon* apát vezetésével. Ráébred arra, hogy bár igen tiszteli a szerzeteseket, ő mégsem a világtól elvonult szemlélődő életre hivatott, (korábban is kitűnt gyakorlatias észjárása) sokkal inkább arra, hogy *ötvözze* az apostoli életstílust a szerzetesivel, bár a megvalósítást még nem sejti,...mert elképzelése, hogy a szerzetesi életet összekapcsolja a papi teendőkkel pályatársai körében egyenlőre inkább ellenvéleményt váltott ki.

1115 decemberében megérkezik *Kölnbe*, s arra kéri *Frigyes* érseket, hogy bocsássa őt szentelésre, s egyszerre kéri a két papi fokozat: a miséző papság és a *diakonátus* felvételét. Bár a kérés szokatlan volt, az érsek érezvén az ifjú elhivatottságát teljesíti kérését. 1118-ban lemond minden világi és egyházi javadalmáról, és vándorprédikátori életet kezd, amelyhez akkor még pápai jóváhagyás kellett kérnie a Franciaországban (mert Rómában ekkor ellenpápa van) egyházi zsinatot tartó *II. Gelasius* pápától, melyet meg is kap.

Vándorprédikációs útja során 1119-ben Reimsben *II. Callixtus*nál (az új pápánál, aki megerősíti tevékenységében) megismerkedik *Laon* püspökével, aki egyházmegyéjébe hívja és helyben maradásra bírja. Tökéletesíti francia tudását, majd saját kérésére a püspök beleegyezik, hogy a püspökséghez tartozó *Prémontré* völgyben *Norbert* egy papi közösség számára kolostort alapítson, amelynek tagjai a kolostori *belső életet vándorprédikátori és lelkipásztori*

tevékenységgel kössék össze. Így az alapítás évének 1120-at tekintjük.

(*Prémontré* nevének magyarázatára több változat ismert, a legvalószínűbb a következő: a kápolna a rengetegben egy tisztáson – *pré montré* – állott, mely könnyen változott át *prémontré*-ra, mely szójáték szerint ez jelenthetett „*meglátott*”-at, vagy *Norbert* értelmezésében „*megmutatott*”-at. *Pratum monstratum*= megmutatott rét).

Ebben a korban a szerzetesek nem voltak papok, életüket olvasással, munkával, elmélkedéssel, imádsággal töltötték. A papság pedig nem tartozott a szerzetesség lényegéhez, mert az ő életüket az egyházi kánonok szabályozták. Így *Norbert* ötvöző reformjait a Szentírás szavai is alátámasztották, miként Jézus küldte szét tanítványait, hogy hirdessenek és gyógyítsanak (*Semmit se vigyetek az útra, se botot, se tarisznyát, se kenyeret, se pénzt, két ruhátok se legyen... Lk., 2-3*) Hitvallása hamarosan követőkre is talált, különösen, hogy pápai áldással is rendelkeztek.

1121 karácsonyán *Norbert és társai* leteszik kanonoki fogadalmaikat is, melyben követik *Szent Ágoston reguláját*. A rend egyre terjedt szerte Európában. *Norbertet* 1126-ban a pápa császári jóváhagyással a németországi *Magdeburg* érsekévé nevezte ki, ahová magával vitte rendjét is a székesegyházi kanonoki és lelkipásztori teendők végzésére.

Békítő szerepre is vállalkozik a császár és a pápa közötti az *invesztitúra*-harcban az 1130-as években, már súlyos betegen. *Magdeburgban* temették el, de hamvait később a vallásháborúk miatt Csehországba vitték, ahol ma is nyugszik, a *sztrahov*-i premontréi apátságban, s ott ma is *Csehország* egyik védőszentjeként tisztelik.

Sajnálatosan a rend nem nagyon szorgalmazta szentté avatást, holott már századok óta levéltári bizonyítékok voltak hősies életszentségéről. Végül 1582. július 28-án *XIII. Gergely* pápa aláírja *Szent Norbert* avatási bulláját.

A rend tevékenységét újabb keletű jelmondata foglalja magába:

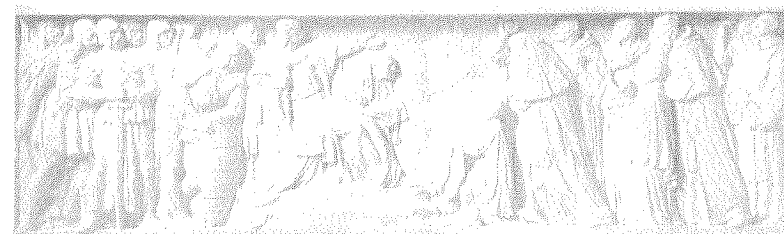
„*Ad omne opus bonum parati- Minden jó ügyért készen*”

Így a premontrei rendnek – eltérően több később alapított rendtől – nincs sajátos csak rájuk jellemző tevékenysége, bár az oktatás, gimnáziumok és főiskolák lelki vezetése mindig kiemelkedő fontosságú volt és lesz számukra.

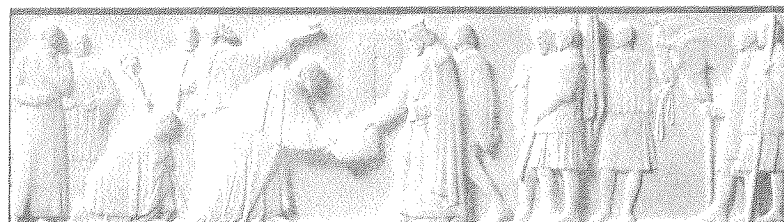
A PREMONTREI REND MAGYARORSZÁGON

Az új reformrend rohamosan terjedt Nyugat-Európában, s elért hazánkba is. Ennek több oka is lehetett. Először is: *Laonban* (ennek püspöksége alá tartozott *Prémontré* is) kitűnő székesegyházi iskola működött, melynek Európa minden országából voltak mind tanítványai, így hazánkból is. Itt tartott zsoldármagyarázatot maga *Norbert* is. *II. István* anyja *Felícia* normann hercegnő volt, nemkülönben felesége is. (Egyes, még nem teljesen bizonyított feltételezések szerint maga *Szent Norbert* is anyai ágon kapcsolatban volt az *Árpád-házi királyokkal*).

Bármilyen is volt az indítók, a rendi hagyomány szerint még az alapító életében *II. István* meghívására megérkeznek az első *premontreiek*, és *Váradhegyfokon* (Nagyváárad határában) emeltek monostort. Megjegyzésre méltó, hogy a későbbiekben is mindig saját telepítésű – és nem más rendektől átvett – monostorokban végzeték tevékenységüket. Bár az alapítás évét nem ismerjük pontosan, hiszen a tatárjárás alatt szinte minden oklevél eltűnt, de azt mindenképpen *1131* előtt kellett, hogy bekövetkezzen, mert *II. Istvánt* már itt temették el a rend hagyományai szerint.

Kisfaludy Stróbl Zsigmond: II. István meghívja a premontreieket (relief- eltűnt!)

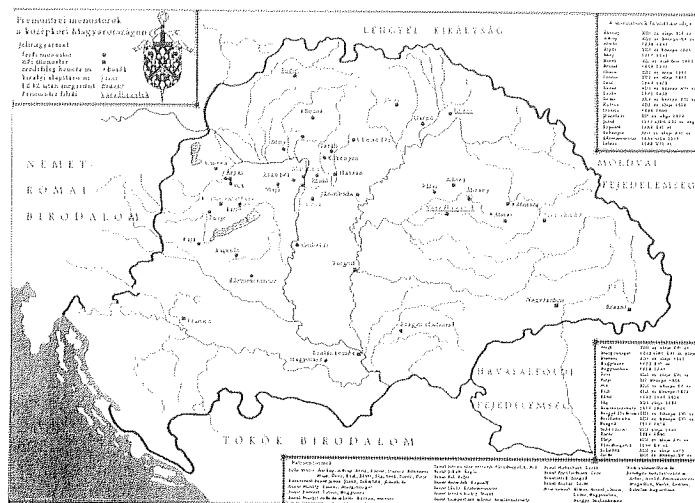
Szentgyörgyi István: IV. Béla megerősíti a premontrei rendet (relief – eltűnt!)

IV. Béla Jásztót újraalapító oklevelét *1255*-ből viszont jól ismerjük, amelyben szó esik királyi alapító elődeiről is. A rend *magyarországi* gyors elterjedését több tényező is elősegítette. Elsősorban az, hogy első letelepedésük a más szerzetesek által gyéren lakott északkeleti országrészben történt, ahol a rend regulája szerint a környék *lelkipásztori* feladatait is ellátták, sőt a *besenyők* között jelentős missziós tevékenységet is folytattak.

Ugyanakkor kevesebb földbirtokkal is beérték, nyitottságuk lehetővé tette, hogy a nemzeti monostorok alapítói – bizonyos kereteken belül – bele is szólhattak a monostorok életébe.

Különös fontosságot jelentett tevékenységükben az ún. *hiteleshelyi tevékenység*. Ezzel a felvállalással a rend jelentős részt vállalt az ország közjogi feladataiban, az oklevelek

írásában, hitelesítésében, birtokrendezésében. Ennek érdekében szükségessé vált, hogy iskoláikban a rend komoly világi és egyházi jogi ismereteket is tanítson. *III. Béla* rendelete az *írásbeliségről* ugyancsak gyorsította elterjedésüket. Továbbá jelentős gazdasági központok alakultak ki a bányavidékekre telepített monostorok körül (*Jászó*) környékén is.

Premontreiek a középkori Magyarországon

Nagy Lajos kivétel nélkül minden ércnek a bányászatára is feljogosította a felvidéki prépostságokat, így azoknak alapvető érdekük volt, hogy saját önművelődésük mellett a lakosság képzését a mező- és erdőgazdasági, valamint a bányászati tudományokban magas szintre fejlesszék.

A rend kezdeti hatalmas ívű fejlődését a későbbiekben a *kommendátori* rendszer erősen gátolta (=a királyok gyakran bizalmasaiknak adományozták – *kommendálták* – az apátságokat, akik legtöbbször világi papok, sőt laikusok voltak, s mint prépostok, apátok csak viselték a címeket, de a rendi étellel vajmi keveset törődtek).

Nem kedvezett a rendi működésnek a *huszita* mozgalom sem. *Jászóvár* 1458-ban került újra a premontreiek kezébe, de annyira megrongálódott állapotban, hogy csak 1465-ben sikerült lakhatóvá tenni. Hasonlóan gátlón hatott a török hódoltság is, mely gyakorlatilag eltüntette a rendet Magyarországról, s akkor még nem is szóltunk a *reformáció* problémaköréről.

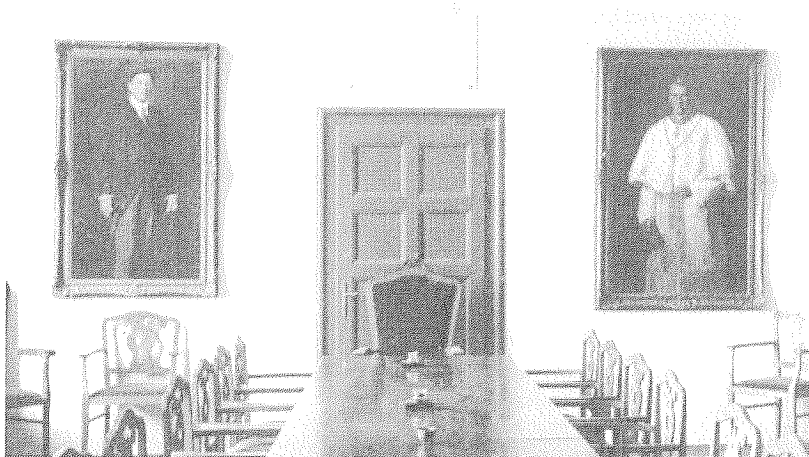
Mire ezeket a szenvedéseket a rend éppen kiheverte volna, s külföldről érkező (elsősorban ausztriai) prépostok segítségével új építkezésekbe kezdtek volna az 1700-as évek elején (ekkor épül újjá – immár rokokó könnyedségű, már-már klasszicista stílusban – *Jászóvár* is), közben *II. József* rendeket feloszlató utasítása, holott a rend ekkor már szinte kizárólag oktatással foglalkozott.

Az *abolitio* visszavonására ugyan már *II. Lipót* ígéretet tett, de megvalósítani már csak *I. Ferenc* rendelete tette lehetővé 1802-ben. *Jászóvár* maga ekkor siralmas állapotban volt. Már korábban tűzvész pusztította, a visszatérő prépost és a rendtársak füstös, esőtől ázott falakat találtak, még a régi harangok is elolvadtak a tűzben.

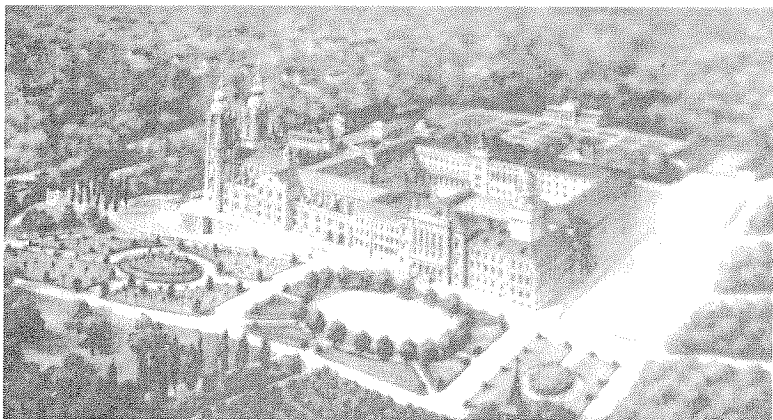
A visszaállító oklevél a premontrei rend fő feladatává a *középiskolai oktatást és nevelést* tette. Így a jászóvári prépostságnak 6 év alatt kellett volna megkezdenie a tanítást a *lőcsei, ungvári, nagyváradi és rozsnói* gimnáziumokban, de végül is *három* középiskola fenntartását vállalták. Mindamellett a rend hagyományainak megfelelően tovább foglalkoztak a *lelkipásztorkodással*, sőt a *hiteleshelyi tevékenységgel* is.

A rend szabadságharc alatti tevékenysége, valamint az, hogy többször felvetették a magyar nyelven való tanítás szükségességét (a magyar nyelv és történelem egyidejű oktatása mellett) nem talált sikeres visszhangra *bécsi* kultuszkörökben, de a kiegyezés után – különösen a millenniumi években – nyugodt fejlődés következett be a rend iskoláinak életében is.

*A két álmódó a préposti tanácsterem falán
gr. Klebersberg Kunó (balra) dr. Takács Menyhért (jobbra)*

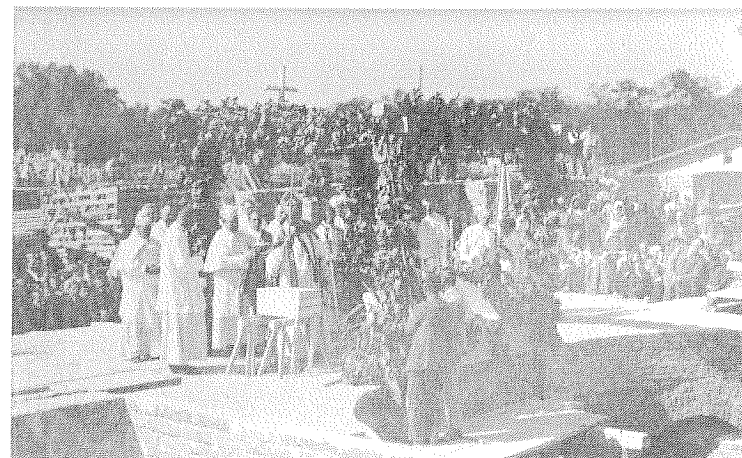

Az épületegyüttes makett-terve

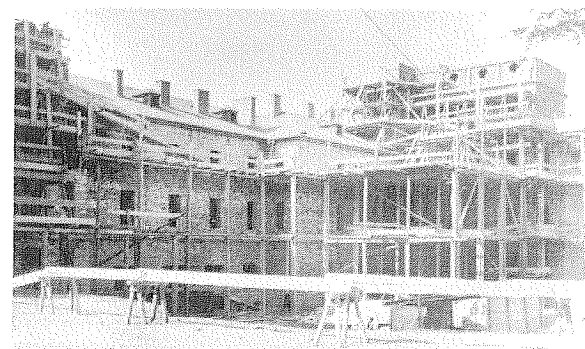
*A gimnázium alapkövét 1923. szeptember 25.-én helyezte el
Horthy Miklós és felesége. Az építkezés hihetetlen léptékkel*

*haladt előre, s 1924.szeptemberben a Veni Sancte-val
megkezdődött az első iskolai év.*

*Ekkor két párhuzamos osztályban 180 kisdíák kezdte meg
tanulmányait.1925-ben pedig megnyílik a kollégium
(konviktus) is. A rendház 1929-re készült el. Az egész
épületrendszer mintegy
27.000 m² szintterületet jelentett.*

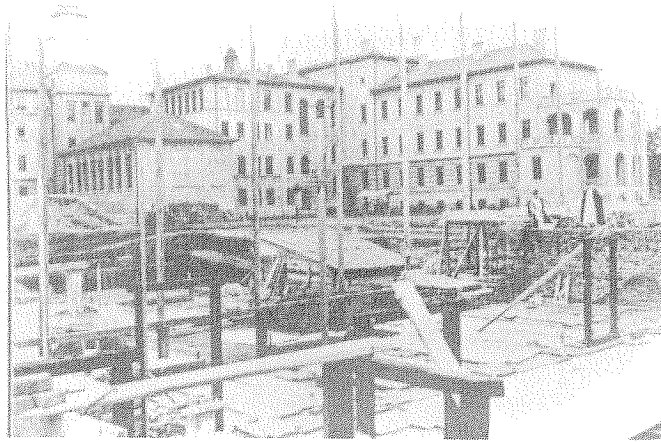

Az építkezés alapkövének lerakása

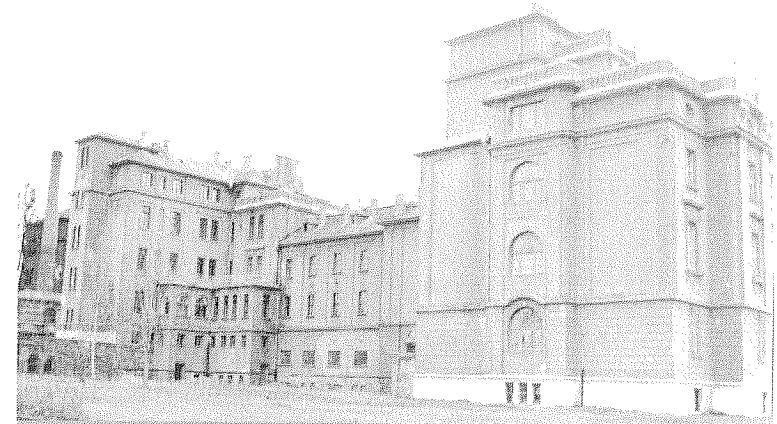
A csillagvizsgáló építése

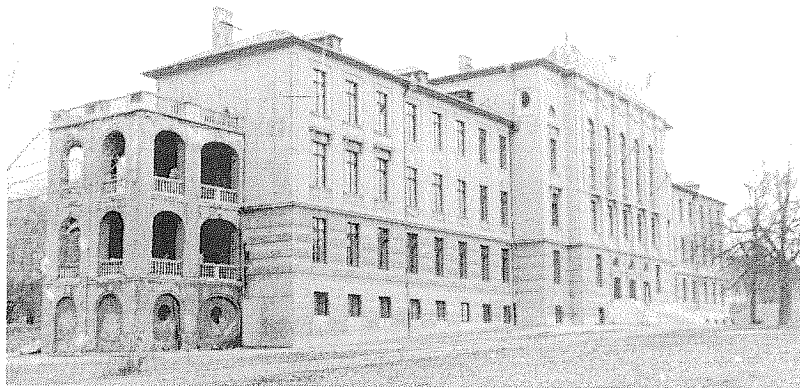

A rendház építése

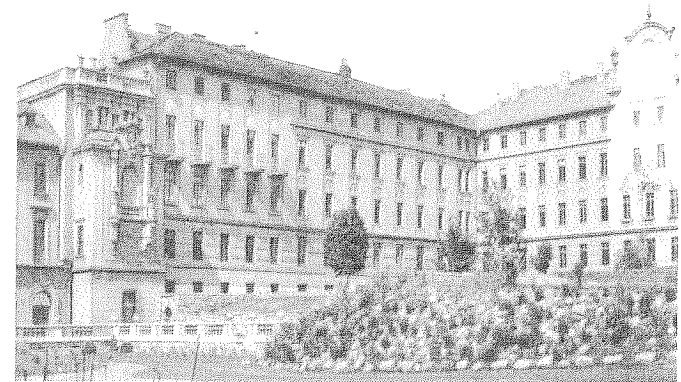
Az épületegyüttes tervezői *Kertész K. Róbert* és *Sváb Gyula* építészek voltak, a kivitelezést *Berey Lajos* építész vezette olyan szervezetten, hogy az alapkőletételtől a tanítás megkezdéséig alig 1 év telt el.

A rendház északi oldala
(ma már beépítve, nem látható!)

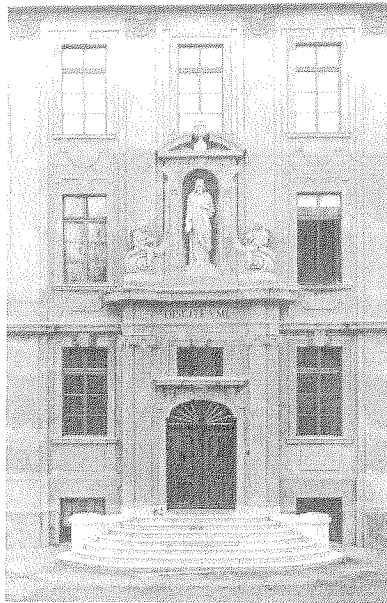

A gimnázium (a templom „hiányzik!”)

A belső udvar

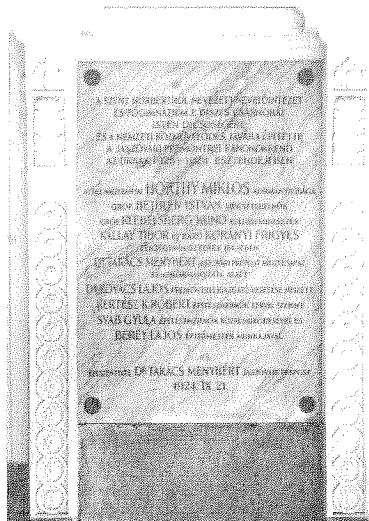

Az internátus bejárata

A tantermek mellett számos *szakköri* terem is épül, ahol a hallgatók (az országban elsőként) politechnikai (fa- és fémipari) gyakorlatokon vettek részt. Csakúgy újszerű volt az *erdei iskola* is, ahol – kedvező időjárási feltételek mellett – a diákok több természettudományi órát a jó levegőn tölthettek el. Saját kertészetben dolgoztak a diákok szakavatott mesterek felügyelete mellett.

Műhelygyakorlat

Az építkezés emléktáblája

Kertészeti gyakorlat

A kötelező tanuláson kívül a tanulók nyelvi, zenei, sport, rajzoktatásban is részesültek. A testnevelés képzésére jellemző, hogy voltak tenispályák, atlétikai pályák, siugrósánc, és (nota bene) 1940-től *fedett versenyszoda* állt az ifjúság rendelkezésére, hiszen a premontrei nevelés célja az volt, hogy nemzeti öntudatát megvalló, a világra nyitott, testben és lélekben egészséges, harmonikus és kiművelt szellemű ifjakat neveljen. (Egyébiránt ebben a tornacsarnokban született az első pedagógus-sportegyesület, az itt tanító pedagógusokból, kiknek zöme ugyancsak a Felvidékről származik. Méltán megérdemlik nevük megőrkítését: *Brózik Tibor, Kirchoffer József, Kungl Ferenc, Lencsés Rezső, Pál István, Rudnay Károly*)

Mens sana in corpore sano – A tornaterem

Környezetvédelmi nevelés – Az erdei iskola

A világra való nyitásnak szép példája és jelentős eseménye az intézmény életében az 1933-as *Világjamboree* is, hiszen itt volt a táborparancsnokság központja olyan vezetőkkel, mint *gr. Teleki Pál miniszterelnök, Sík Sándor pap-költő*.

1938-ban *gróf Teleki Pál* javaslatára – a német hatást ellensúlyozva – beindul a *francia* gimnázium is, hiszen a premontrei rend oktató tevékenységét már a kezdetektől – a jó értelemben – vett *nyitottság* jellemezte. Ez – a közben államosított – a gimnázium még rövid ideig túlélte a rend feloszlását is.

A gyorsan fejlődő oktatás facsetetéseinek további lombosodását újfent egy háború zivatara törte derékba. A II. világháború végén a szovjet hadsereg hadifogolytábort rendezett be az épületegyüttesben. A visszaemlékezések szerint az ide bezűfolt foglyok száma meghaladta Gödöllő akkori lakosságának létszámát, hihetetlen károkat okozva az épület berendezéseiben.

1946-ban sikerült újra megnyitni a gimnáziumot, de ez a nyitás kérészetűnek bizonyult, hiszen 1950-ben az *Ethöki Tanács megvonja a rendek működési engedélyét*, és bezárják (a közben államosított) gimnáziumot is, mely ezután a Gödöllőre kihelyezett *Agrártudományi Egyetem* birtokába kerül.

A premontrei gimnázium fönixmadara azonban újra győztesnek bizonyul (nemhiába a jelmondat: **Virtute Vincet**), s így megint új épületegyüttesben 1992-ben megindul az oktatás.

Hisszük és reméljük, hogy most már a két egymás mellett létező oktatási intézmény küldetése is hasonló, így egymást támogatva tudnak munkálkodni azon, hogy valóra váljon az óhajlás:

Cum scientia pro prosperitate ruris
(Tudománnyal a vidék fellendüléséért)

EGYKORI KÉPZŐMŰVÉSZETI ALKOTÁSOK

A premontrei rend oktatói mindig magukénak érezték *tudóspedagógusunk, Szentgyörgyi Albert* hitvallását:

Tudomány és művészet ikertestvérek, mert mindkettő az intuíción – megérzésen – alapul. Ez megnyilvánult az egész épület szellemiségében, mert tanulóikat nem csak tudásra, de szépre is nevelték.

A korabeli szakirodalmak mind egyetértettek abban, hogy a gödöllői premontrei épületegyüttes sajátos állomás volt azon az új építészeti stílusúton, ahol harmonikusan sikerült az építő-, képző- és iparművészetet összehangszerelni a művészi hatás teljessége kedvéért.

Sikerült olyan épületet emelni, amelyben az elmúlt századok nemes hagyományai kelnek életre, s az épület már megnyitásokor sajátos műemlékhangulatot árasztott.

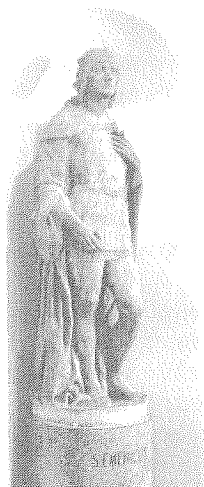
A gödöllői premontrei gimnázium építőinek egyik legnagyobb érdeme, hogy az épületnek ily értelemben való díszítéséről bőkezűen gondoskodtak. Ebben *gróf Klebersberg Kunó kultuszminiszter* elgondolása érvényesült, mely szerint az iskolaépületnek művészi, esztétikai és technikai kivitelezésükkel is nevelniük kell. Ez nem csak abban nyilvánul meg, hogy korának legjobb festő-, szobrász-, iparművészeinek nyílt itt alkalom az épülettel összefüggő dekoratív és monumentális feladatok megoldására, hanem a közreműködő iparosoknak is művészi munkát kellett létrehozniuk. Jogosan írt erről az épületről 1925-ben *Ybl Ervin* a *Magyar Iparművészetben*:

„Még mindig akadnak mesteremberek, kik gyönyörűségüket lelik munkájukban, és azon vannak, hogy az mennél tökéletesebb és mennél szebb legyen. Egy ilyen buzgó munkás lelkét annyira betölti a maga dolga, hogy műhelyében egészen megfelelkezik az élet sokféle nyomorúságáról. Kedves neki az a tárgy, amelyet ő alkotott, örül neki és, jól esik látnia, hogy

két keze munkájával és talán lelkével is, formátlan anyagból valamit létre hozott, ami mindenképpen emberi mivoltunknak kézzelfogható bizonyítéka. A vérbeli mesterember örömmel azon lesz, hogy műve – legyen az akár használatnak, akár csupán dísznek szánt mű – mennél szebb legyen, hogy a természet alkotásaival is versenyezhesen.”

Szent Hermann József
(véletlenül megmentve, Városi Múzeum)

Szent Imre herceg

Patrona Hungariae

Jézus Krisztus
(sorsuk ismeretlen)

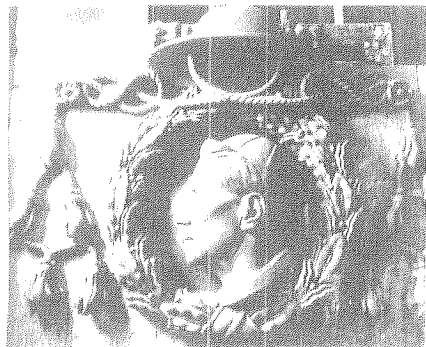
Szent Norbert

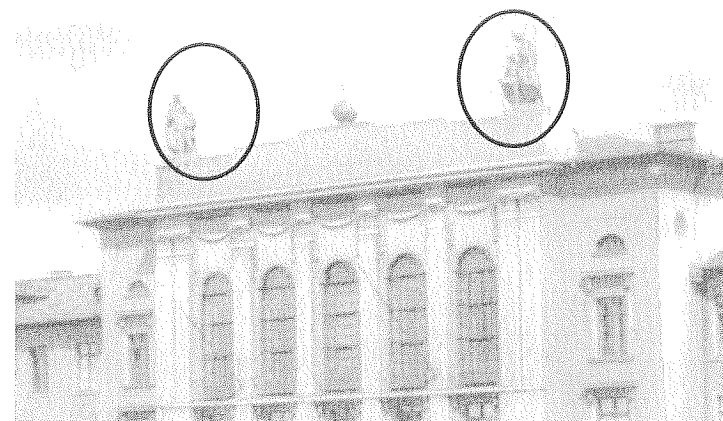
Jézus Szent Szíve

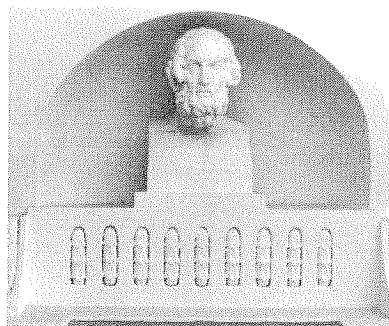
A premontrei címert

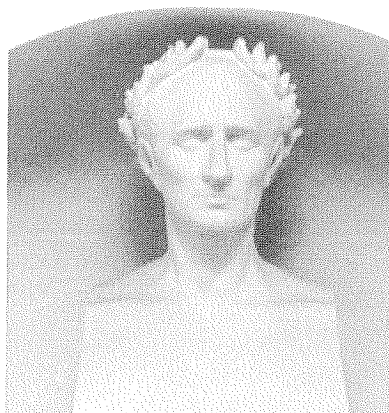
*Takács Menyhért
(eltűntek!)*

*Arisztotelész és Platon tanítványaikkal
(„rossz, nem követendő” példaként eltávolítva)*

*Homérosz
(helyükön maradtak)*

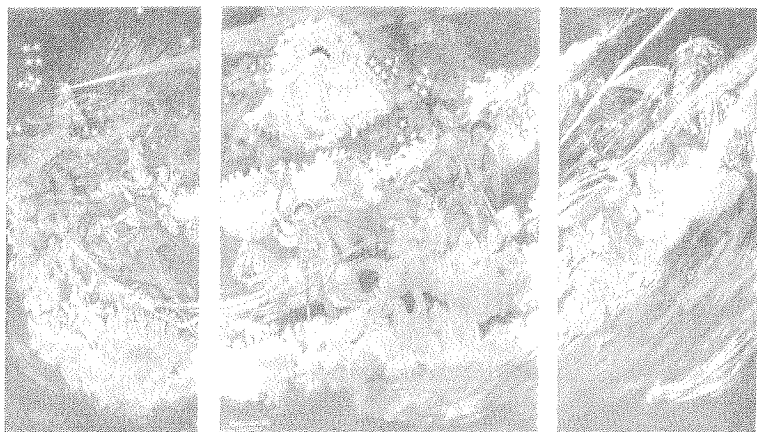
Vergilius

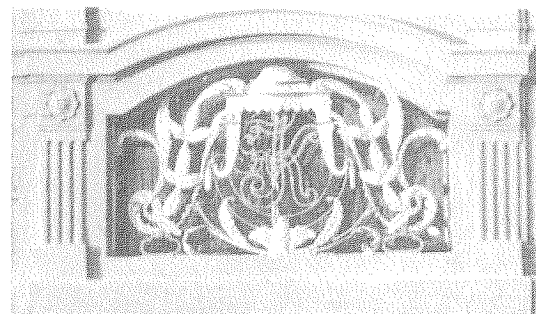
*A csodálatos kenyér- és halszaportítás
(még mindig vakolatréteg alatt!)*

*A káncsi menyező
(lekaparás után)*

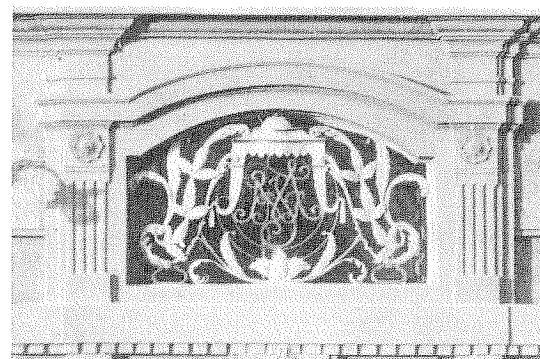
*A Hadak Útja
(eltűnt!)*

KK monogramm

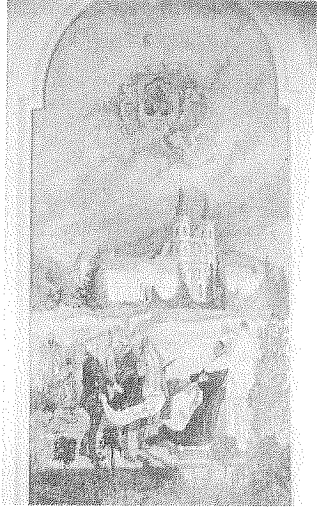
A címer

TM monogramm

(megmaradtak)

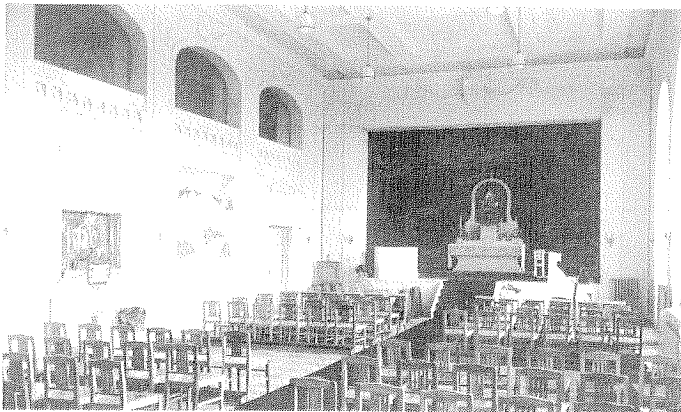

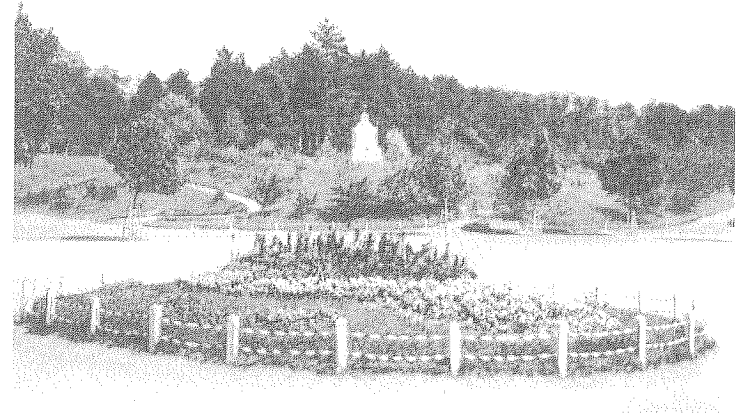
Gödöllő alapítása
(sorsuk ismeretlen)

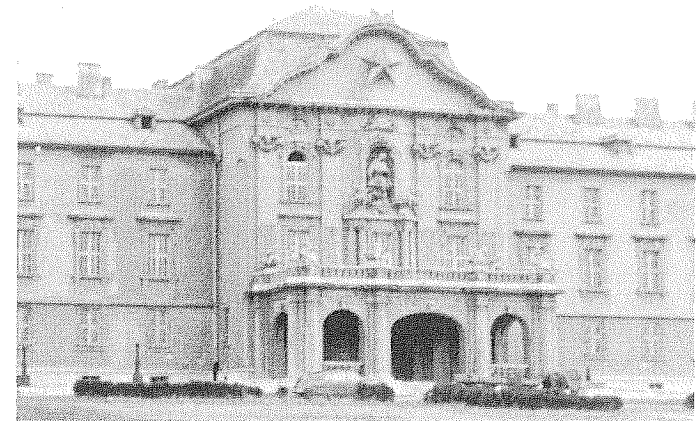
Az oltárkép

Az ideiglenes kápolna (átalakítva – színházterem) Ezt ma már sokszor csak a kortárs visszaemlékezések tanúsítják, mert sajnálatosan sok műalkotás esett áldozatul a politikai világnézet változásainak.

Hősi emlékmű
(szétverve – még a halottakat sem tisztelték!)

Szent Norbert A.D. 1953

A premontrei épületegyüttes részére dolgozó művészek:

Dudits Andor festő (1866-1944). A millennium évében zömmel történeti képeket festett, melyek megtalálhatók az Országházban is. A Képzőművészeti Főiskola tanára
II. István fogadja a premontreieket (secco); A csodálatos kenyér- és halszaporítás (secco)

Fadrusz János szobrász (1858-1903). Pályáját lakatosinasként kezdte, önképzéssel vált híressé. Számos köztéri szobra ismeretes.
Krisztus-carpus (öntóminta után)

Glatz Oszkár festő (1872-1958). Kossuth-díjas, Kiváló Művész. Néprajzi ihlettségű falusi képekkel kezdte pályafutását. Több műve a Nemzeti Galériában található.
gróf Klebersberg Kunó (olaj); dr. Takács Menyhért (olaj)

Kertész K. Róbert építész (1876-1951). Elkészítette a magyar parasztházak tervgyűjteményét. A Magyar Műhelyszövetség elnöke. A lőrinci erőmű lakótelepének rendezési terve.
Gödöllői Premontrei Gimnázium és Rendház (komplett rendezési terv, társépítéssel) Hősi Emlékmű

Kisfaludy Stróbl Zsigmond szobrász (1884-1975). Kossuth-díjas Kiváló Művész. Sokoldalú, tevékeny, sokat foglalkoztatott művész. Alkotásai az emlékművektől a kispasztikáig terjednek.
Patrona Hungariae (márvány), II. István megalapítja a váradhegyfoki prépostságot (márványrelief)

Kontuly Béla festő (1904-1983). Prágában és Olaszországban tanul. Elismert templomfestő, később történelmi tablókát készít. A Képzőművészeti Főiskola tanára, később bélyegtervező.
A csodálatos halfogás (secco); A kánai menyegző (secco)

Langer Ignác iparművész (1857-1927). Elsősorban díszítőelemek ihletett kivitelezője. Több templom, az

Operaház, a Műgyetem, a Tőzsde díszítése dicséri keze munkáját.

KK és TM ablak-monogram (kovácsoltvas), virágtartók (műkő)

Márton Lajos festő (1891-1953). Elismert templomfestő és lapillusztrátor. Többször kiállít a Nemzeti Szalonban. Tájképeket és portrékat is fest megrendelésre. A máriabesnyői kapucinus templom freskói (1942)
A nagyváradi, a rozsnyói, a kassai gimnázium és rendház (secco)

Nagy Sándor festő (1868-1950). Rómában és Párizsban tanult, majd Gödöllőn telepedik le. A művésztelep alapítója. Híresek gobelinjei, monumentális ablaktervei a magyar mondavilágból merítik ihletüket. A magyar szecesszió kiemelkedő alakja. Ady költészetének ihletett illusztrátora.
Hadak útja (triptichon, panno), Gödöllő alapítása (panno)

Ohmann Béla szobrász (1890-1968). Német- és Franciaországban tanul. Főként egyházi szobrokat készít, de ismeretesek emlékművei, színházdíszítései is.
Szent Norbert (kő) Angyalok (kő)

Róna József szobrász (1861-1939). Bécsben tanul. Első művei kisméretű neobarokk szobrok a mitológiából. Több színházdíszítése, köztéri szobra ismeretes (Gödöllőn az Erzsébet-szobor, a Várban Savoay Eugén lovas szobra).
Kálmán herceg (lovas-szobor)

Sidló Ferenc szobrász (1882-1953). Bécsben, Münchenben tanul. Egy ideig tagja a gödöllői művésztelepnek. Finom aktjaival rendszeres résztvevője kora kiállító-termeinek.
Szent Imre herceg (kő), Boldog Hermann József (kő)

Simay Imre szobrász (1874-1955). Münchenben és Bécsben tanul. Kiemelkedők állatszobrai, később kubista elemekig is eljut. Az Iparművészeti Főiskola tanára, a természettanulmány híve.
Homérosz (kő); Vergilius (kő); Arisztotelész és tanítványai (kő); Pláton és tanítványai (kő)

Sváb Gyula építész (1879-1938). Műegyetemi tanár. A Kultuszminisztérium Műszaki Osztályának vezetője. A svábhegyi csillagvizsgáló tervezője. A paraszti építészet kutatója.

Gödöllői Premontrei Gimnázium és Rendház (társtervezővel);
Hősi Emlékmű

Szentgyörgyi István szobrász (1881-1938). Budapesten és Brüsszelben tanul. Főleg klasszicizáló aktokat készít. Számos vidéki hősi emlékmű készítője. Keresett portrészobrász.

IV. Béla megerősíti a jászói prépostságot (kőrelief); *Jézus Szent Szíve* (kő)

EPILOGUS

avagy egy felmentés az összeállító érdekében

A trinononi embertelen békediktátum nem csak olyan nagymultú intézmények életére volt kihatással, mint a premontrei kanonokrend. Számptalan – több százezer – névtelen magyar család is megsínylette ezt az eseményt. Ehhez járult még hozzá az 1940-es évek *nemzetellenítő* politikája is.

Ezt szenvedte meg családom is, s mi még bizonyos értelemben szerencsésebbek voltunk, mint a nincstelenül kitelepítettek, mert legalább ingóságainkat magunkkal hozhattuk (hogy éppen Szüleim magyar könyvtára sínylette ezt legjobban, az talán már „csak a vak-véletlen” műve lehetett).

1947-ben, amikor e sorok írójának éppen iskolába kellett volna mennie a „*népi demokratikus*” Csehszlovákia éppen bezárta magyar oktatási intézményeit. Így Szüleim munka, magam iskola nélkül maradtam.

Tekintettel arra, hogy Családom már máshonnan ismerte a Szülőföldükről elüldözött gödöllői Premontrei Rend híres iskoláit, így értelemszerűen letelepedésünk helyéül ezt a települést választottuk.

De a Sors közbeszólt. Szüleim ugyan még állást kaptak a Rend iskoláiban, én még meghallgathattam életem első – és sajnálatosan mindmáig utolsó *Veni Sancte-jét* az ideiglenes Kápolnában –, de tovább már nem jutottam, mert az iskolákat államosították, a Rend működését felfüggesztették.

Ám az Élet néha furcsa „kedvezményeket” is tartogat: ahol nem lehettem diák, ott később több mint ¼ századot tanítottam. De sajnos ez sem volt mindig zavartalan. Egyre-másra tapasztaltam, hogy tanártársaim szinte semmi nem tudnak az épület korábbi sorsáról, arról meg már magam is

csak furcsa hírekől értesülhettem, hogy mennyi érték (szellemi és kulturális) ment itt kárba az évtizedek során.

Mégis újra Kegyelem ért! A már korábról ismert – Szüleim lakásán 1950-ig gyakran megfordult tanártársaival – *Fényi Ottó bácsival* (bizonyosan megbocsátja nekem, hogy „csak” így szólítom) újra összehozott jó sorsom számos baráti beszélgetésen.

Elsősorban az Ő biztatására, a birtokában lévő (és néhány „másirányú” kutakodás) dokumentumok eredményeként sikerült összegyűjteni olyan képeket melyek – végtelenül sajnálatosan – ma már nem létező tárgyi bizonyítékok.

Ezért kötelességemnek éreztem, ha már igazi premontrei diák nem lehettem, hogy ezeket összegyűjtsem és az egykori premontrei Tanárok és Szüleim, a pedagógusok emlékének felajánljam.

Lencsés György

FELHASZNÁLT IRODALOM

Babó E. (1970): A gödöllői Agrártudományi Egyetem építéstörténete

Fényi O. (1995): Beszélgetések tea mellett

Oszvald F. (1957): Adatok a magyarországi premontreiek Árpád-kori történetéhez

Raszlavicz I. (1940): A Jászóvári Premontrei Kanonokrend gödöllői Szent Norbert nevelőintézetének és gimnáziumának tájékoztatása

Sallai J. (1959): Alsóparki séták

Ybl E. (1925): A premontreiek gödöllői főgimnáziuma

